

СЛЕНГОВА ЛЕКСИКА У РОМАНІ Ю. АНДРУХОВИЧА «ТАЄМНИЦЯ»

Лексичний склад нашої, як і будь-якої іншої, мови містить велику кількість сленгових утворень, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. У часи тоталітарного суспільства, коли діяла жорстка цензура на друковане слово, сленгізмам був закритий доступ у мову періодичних видань, художніх творів тощо.

Однак останнім часом поширеним є залучення сленгових номінацій до мовлення теле- та радіопередач, газет, журналів, вони панують у сучасних текстах молодіжних пісень. Це пояснюється тим, що автори намагаються наблизити їх до кола слухачів (читачів), надати відтінку молодіжної розкутості. Це підтверджує наявність величезного впливу сленгу як вияву молодіжної культури на людей різного віку.

Але сленг здобуває позиції не лише у ЗМІ та молодіжній музиці – найвідоміші імена нового покоління у сучасній літературі пов'язані з цим явищем. Таке значне поширення сленгу у творах літератури можна зачислити до наслідків так званого «жаргонного вибуху» наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., про який говорив В. Єлістратов. До прикладів сленгу у літературі можна зарахувати художній дискурс Юрія Андруховича, Світлани Пиркало, Оксани Забужко, Олександра Ірванця, Наталки Сняданко, Сергія Жадана, Любка Дереша та ін.

Дослідивши сленгізми у романі Юрія Андруховича «Таємниця», робимо висновок, що автор часто послуговується ними у творі, намагаючись передати зміст роману у прийнятнішій для молоді формі.

Одним із найчисельніших за лексичною дистрибуцією є концептуальне поле «людина», що перебуває в центрі когнітивної системи носіїв молодіжного сленгу. Так, на позначення осіб жіночої статі ужито різноманітні сленгізми: *кобіта, баба, корова, краля, тьотка, бікса, телиця*, – що актуалізовані у таких контекстах: *професор Євген Малік живе з двома кобітами; Чувакові було не цілком вдобняк, що його баба (<жінка>) така істеричка; ті корови слухали винятково всяке...; готельні тьотки були переконані, ніби ми там тільки й робимо, що злягаємося вп'ятьох; фотки, малюнки, якісь кралі в купальниках; захрипла і впевнена бікса (<дівчина>); особливо сексапільних телиць.*

На позначення осіб чоловічої статі ужито такі сленгізми: *пацан, чувак, чмо, туп, бугор, дяпан, кусок, братішка, козел, муціна*. Наприклад: *всім нам – у тому числі малим пацанам; чувакові було не цілком вдобняк; якесь таке вусмерть запите чмо (<людина, що нічого собою не становить>); старостами призначали всіляких бугрів; напустив півкнайпи якихось лише йому знайомих тупів і тьоток; понурий дяпан зі скляним*

оком; симпатичний **тип**; каже той **кусок**; ті **казли** його все одно побили; сказав провідникові **братішка**; на підвищених понтах **муціна**.

У романі «Таємниця» вжито сленгізми на позначення професії чи роду занять (**лягавий**, **мент**, **док**), зокрема, і військових понять та ін.: **офіцерня**, **прапор**, **полкач**, **црушник**, **дед**, **дедовщина**, **салабон**, **офіцерня**, **учебка**, **парадка**, **дембель**, **молодий**, **череп**, **полкач**, **капене**, **калаш**. Наприклад: **лягаві** (<працівники поліції>) не надто старалися з розслідуванням; їхні **менти** (<працівники поліції>) принагідно розстріляли; запитав **док** (<лікар>), а помилки бути не може; **офіцерня** (<офіцери>) майже вся без винятку здавалася вгашеною; особливо на першому посту, коло полкового **прапора** (<прапорщик>); **полкач** <полковник> – командир нашої бригади. **црушники** (<працівники ЦРУ>) зобов'язані бути оптимістами; ми в їжджаємо у браму **капене** (<КПП>); ми вчилися стріляти – передусім з **калашів** (<автомат Калашникова>); це називається «**дедовщина**» <солдати від черепа до демобілізації>; тобто відпочивати і чекати **дембеля** <звільнення зі строкової військової служби>; також приготування **парадки** <парадна форма> на вихід; у деяких частинах вони навіть носили сніданки **дедам** <солдат від черепа до демобілізації> у ліжко; серед **молодих** <солдати, що недавно прибули> теоретично могли траплятися непокірні; ти **салабон** <новобранець-військовослужбовець>, бо прослужив лише шість місяців; третій пост називався **шухером** <варта>.

Ряд дієслів зі сленговим значенням позначають у романі дії та стани осіб і мають як позитивне, так і негативне забарвлення. Сема <рух> виражена такими сленгізмами: **заскакувати**, **херачити**, **пензлювати**, **перти**, **повзти**, **валити**, **чесати**, **трюхикати**, **відвалювати**, **лазити**. Наприклад: вночі до нього раз у раз **заскакують**, аби трохи розслабитися, напіводягнені танцівниці з прилеглих клубів; всі **херачать** у напрямку вокзалу; **попензлювали** за тими танками на вокзал; батько хряснув дверима і кудись **попер** у дощову пільму; він **приповз** десь аж над ранок; **приперся** десь коло десятої – увесь намагнічений, накручений; залишалось **прочесати** сектор; ми з Садовим **трюхикали** приміським потягом до Цегловки.

Чимало сленгізмів містять сему <пити>: **бахнути**, **джагнути**, **вгатити**, **дудлити**, **банячити**, **чаркувати**, **цмулити**, **бухати**; – та позначають наступні після цього стани: **будун**, **відхідняк**. Наприклад: саме **встигли джагнути** по гранчаку; я **вгатив** собі велику каву; спирт вони **дудлять** літрами; вечорами й ночами **банячили** по так званих нічних кав'ярнях; на другій годині **чаркування** і розмов; ми діловито **бахнули** по шампанському; **побухувати** в роздягальні з метранпажами; **цмулив** найдорожчі коньяки.

Взагалі група сленгових дієслів у художньому дискурсі письменника дуже потужна (напр., **продули** <програли>, **загребуть** <заберуть до армії>);

відчикрижити <відрізати>, *залетіти* <потрапити до в'язниці>, *лахати*, *наржатися* <сміятися>; *розрулювати* <вирішити питання> та багато ін.). Так, сему <говорити> містять сленгізми: *трендіти*, *жвиндіти*, *гундосити*, *ляпати*, *варнякати*, *базарити*; на позначення семи <бити, розбити> у романі зустрічаються сленгізми: *начистити пачку*, *розгаратити*, *з'їздити*, *роз'юшити*, *косити*. Сема <вкрасти> у романі міститься у сленгізмах: *багрити*, *тягнути*, *намутити*. Дієслівне значення <їсти> передається сленгізмами: *жерти*, *змітати*. Дії, пов'язані зі сном, виражені сленгізмами: *перекімарити*, *давиту масу*, *завалюватися*, *вирубуватися*.

Відзначимо, що більшість використаних сленгізмів-дієслів мають пейоративну семантику, а то й звульгаризовані. Особливо це стосується лексем на позначення міжособистісних, зокрема інтимних, стосунків людей.

Окрему групу сленгізмів становлять слова, що дають оцінку предметам та істотам, явищам та ситуаціям тощо. Позитивну конотацію мають лексеми: *лібертуха*, *окей*, *гені-енд*, *класний*, *супер*. Наприклад: *там панувала цілковита лібертуха*; *на мій погляд, було **окей**; все-таки гені-енд*; *бринить у мені, який **класний** початок*; *в мистецтві є якийсь авангард, чи як це це назвати, і це **супер**; та це ж **суперова** нагода*.

Уживані у романі сленгові номінації грошей, одягу, взуття, транспорту, приладів, побутової техніки: на позначення речей побуту використані такі сленгізми: *теве*, *мобіллка*, *фотка*, *месидж*; для позначення одягу – *манатки*, *шмотті* <речі, одяг>; на позначення найменувань засобів пересування – *уазик*, *бобик*, *бетеер*, *тачка*, *жигуль*. Зі шкідливих речей активно подибуємо у романі назви алкоголю (*карбід*, *шмурдяк*, *Агдам Іванович*, *бухло*, *ркацитель*, *водяра*, *мніх*); із жаргону наркозалежних використано такі сленгізми: *глюк*, *трава*, *хлопець-травник*, *кокс*, *косяк*.

Окрім названих, відзначимо засвідчені сленгові назви географічних понять (*Франик* <Івано-Франківськ>, *Чобот* <Італія>, *Юкрейн* <Україна>, *Раша* <Росія>), сленгізми на позначення належності людей до певної етнічної групи (*жовток* <житель Китаю>, *азер* <азербайджанець>, *джигіт*, *жидомасон* <єврей>, *америкос*, *циганва*), сленгові лексеми на позначення частин тіла (*фізія*, *міна*, *пачка* <обличчя>, *кешня* <рука> та ін.).

Отже, можемо зробити висновок, що твори автора зорієнтовані на молодь, поскільки просто рясують нелітературною, зокрема, сленговою лексикою. Сленгізми використані переважно з метою створення відповідного описуваному емоційного й соціального колориту, а також задля мовленнєвої характеристики осіб, про яких ідеться.

Список використаних джерел:

1. Андрухович Ю. Таємниця. Замість роману [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.litmir.net/bd/?b=214483>.